

ÇOCUKLARIN ÇEVREYE İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ: SALDA GÖLÜ ÖRNEĞİ*

Osman YILMAZ**, Selçuk BEDUR***, Ruhi UYSAL****

ÖZ

Bu çalışmada ortaokul beşinci sınıf öğrencilerinin çevreye ilişkin görüşleri ve çözüm önerilerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu 2013-2014 öğretim yılı Burdur İli Yeşilova İlçe merkezindeki iki ve Salda Köyü'ndeki bir ortaokulda öğrenim görmekte olan 110 beşinci sınıf öğrencisi oluşturmaktadır. Araştırmada beşinci sınıfın seçilmesinin sebebi İlkokul dördüncü sınıf sosyal bilgiler dersi ikinci döneminde çevre bilincinin kazanılmasına yönelik konulara yer verilmiş olmasıdır. İlgili alan yazında konu ile ilgili olarak yapılmış çalışmalar incelenerek ve çevre konusu üzerinde çalışmış araştırmacılardan görüş alınarak sorunlar tespit edilip yarı yapılandırılmış görüşme formu oluşturulmuştur. Toplanan verilerin değerlendirilmesi nitel betimsel analiz ve içerik analizi ile yapılmıştır. Araştırma sonucunda; öğrencilerin büyük bir kısmının çevre sorunu kavramına "kirlilik" anlamını yükledikleri, yaşadıkları çevrede; çevre sorunu olarak en fazla "çöp" unsurunu belirttikleri görülmüştür. Öğrenciler Salda Gölü'nün kendilerinde en çok "doğal güzelliği" çağrıştırdığını belirtmişlerdir. Öğrencilerin Salda Gölü ile ilgili sorunlar hakkında "atıklar-çöp" gibi kirlilik unsurları üzerinde yoğunlaştıkları ve göl ile ilgili sorunları birincil olarak "belediyenin" çözebileceğine inandıkları tespit edilmiştir. Öğrencilerin çoğunluğu Salda Gölü'ne karşı kendi sorumluluklarının "kirlenmeyi engelleme" olduğunu belirtmişlerdir.

Anahtar Kelimeler: çevre eğitimi, çevre bilgisi, çevre sorunu, doğal kaynak

CHILDREN'S OPINIONS ON ENVIRONMENT: THE CASE OF SALDA LAKE

ABSTRACT

This study aims to determine fifth graders' opinion of environmental problems and their recommended solutions. The research sample includes 110 fifth graders in two secondary schools in the district of Yeşilova in Burdur and one secondary school in the village of Salda in 2013-2014 academic semester. The fifth grade was chosen because social studies in the second academic semester of the fourth grade includes topics meant to raise awareness about environmental issues.

By analyzing the relevant studies in the literature and consulting researchers studying environmental issues, problems were identified, and a semi-structured interview form was created. Qualitative descriptive analysis and content analysis were done to evaluate the data collected.

* Bu çalışma 11-14 Eylül 2014 tarihleri arasında Baltic Institute of Humanities, St Petersburg, Rusya'da düzenlenen V. European Conference on Social and Behavioral Sciences Kongresi'nde sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

** Doç. Dr., Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Sınıf Öğretmenliği Bölümü,
e-posta: oyilmaz@mehmetakif.edu.tr

*** Öğr. Gör., Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Çavdır Meslek Yüksekokulu,
e-posta: selcukbedur@mehmetakif.edu.tr

**** Sınıf Öğrt., Burdur Ömer Naci Bozkurt İlkokulu, e-posta: uysal.ruhi@gmail.com

According to this research, most students attributed the meaning of "pollution" to the concept of environmental problems and indicated "waste" as the main environmental problem in their neighborhood. Students said that Lake Salda reminded them of "natural beauty." It was found that students focused on dimensions of pollution such as "waste and garbage" in response to questions about Lake Salda, and that they believed problems facing Lack Salda could be solved primarily by the "municipality." Most students indicated that their personal responsibility for Lake Salda was "preventing pollution."

Keywords: environmental education, environmental knowledge, environmental problems, natural resources

1. GİRİŞ

Sosyal bir varlık olan insan varoluşundan bu yana ekonomik ve kültürel olarak çevresinden etkilenmiş ya da çeşitli şekillerde çevresini etkilemiştir. Kimi zaman doğal kaynakları kullanarak yaşamsal ihtiyaçlarını karşılamış, kimi zaman geliştirdiği teknolojilerle doğayı kontrol ederek kendine bir yaşam alanı oluşturmaya çalışmıştır. İnsanoğlu bu çalışmalarında o kadar ileri gitmiş ki zamanla doğayı kendi kontrolüne alıp istediği gibi şekillendirmeye çalışmıştır. Kendi ihtiyaçlarını karşılamak için doğal çevrede bulunan tüm kaynakları hiç bitmeyecekmiş gibi sonuna kadar kullanmıştır. Bu durum doğal düzeni bozmuş, insanın yaşamını sürdürmesi için gerekli su, temiz hava, sağlıklı yiyecek kaynaklarını yok edecek kadar tehlikeli boyutlara ulaşmıştır. (Atasoy ve Ertürk, 2008; Köşker, 2013; Şahin, Cerrah, Saka ve Şahin, 2004; Yalçınkaya ve Çelikbaş, 2013).

Bu kaynaklardan su, insan yaşamı için büyük önem taşımaktadır. Su; insan vücudunun hayati ihtiyaçlarının birisi olması yanında, uzun yıllardır tarım, endüstri ve teknoloji gibi alanlarda kullanılmaktadır. Gelişen teknoloji, şehirleşme ve sanayinin su kaynaklarını kirletmesiyle beraber, değişen iklim koşulları da su kaynaklarının varlığını olumsuz bir şekilde etkilenmiştir (Turan ve Bayhan, 2009).

İnsanların yakın çevresinde bulunan ve hayati öneme sahip doğal kaynakları yok etmesi üzerinde durulması gereken bir konudur. Konu hakkında insanların küçük yaşlarda çevre bilinci kazanmaları büyük önem taşımaktadır.

Çevre eğitimi, Moseley (2000) tarafından çevre ve ilgili konularda bilinçli, mevcut çevre problemlerinin çözümüne katkı sağlayacak ve yenilerinin oluşumunu engelleyebilecek bilgi, beceri, tutum, güdü, kişisel ve toplumsal görev ve sorumluluklara sahip bir dünya nüfusu geliştirme amacı olan, yaşam boyu süren disiplinler arası bir yaklaşımdır şeklinde ifade edilmektedir (akt. Deniz ve Genç, 2007). Karataş ve Aslan (2012) çevre bilincinin kişilik gelişimine paralel olarak çeşitli etkenlerin karşılıklı etkileşimi ile geliştiğini belirtmişlerdir. Çevre bilincinin geliştirilmesinde aile, eğitim kurumları, kitle iletişim araçları ve sivil toplum örgütlerinin önemli rolleri bulunduğunu, çevre bilincinin yaşam boyunca gelişebilen dinamik bir yapı içerdiğini, ancak çocukluk yıllarında oluşturulacak temelin, büyük önem taşıdığını ifade etmişlerdir.

Lynch (1960) insanların çevresel algılarının oluşumunda kentlerin ve yerleştikleri çevrenin doğal ve beşeri çevreye ilişkin tüm bileşenlerinin etkili olduğunu vurgulamıştır (akt. Karadağ ve Turut, 2013). Gerrig ve Zimbardo'ya (2012) göre algı; çevredeki nesne ve olayları kavrama, anlama, tanıma, etiketleme ve onlara karşı tepki vermeye hazırlanma gibi genel işlemleri ifade etmektedir (akt. Yavuzer, 2013). Sonuç olarak çocukların çevreye

ilişkin olumlu algıları ileriki yaşantılarında çevre ve doğaya yönelik pozitif bakış açıları geliştirmelerini olanaklı kılacaktır.

Demirkaya (2006), çocuklarda çevreye yönelik zihinsel duyarlılığın daha çok 9-10 yaşlarında gelişme gösterdiği belirtmektedir. Bu sebeple çocuklarda çevre bilincinin oluşturulması dördüncü ve beşinci sınıflarda büyük önem arz etmektedir. Araştırmada beşinci sınıfın seçilmesinin sebebi İlkokul dördüncü sınıf sosyal bilgiler dersi ikinci döneminde çevre bilincinin kazanılmasına yönelik konulara yer verilmiş olmasıdır. Ayrıca hayat bilgisi, fen ve teknoloji ve diğer bütün derslerde de konuların sarmal bir yapıda hazırlanmasından dolayı çevre eğitimi ile ilgili konular birbirlerini destekler niteliktedir. Köşker (2013) doğanın birey için öğrenilmesi gereken bir şey olmaktan ziyade içinde yaşadığı ve farkında olduğu bir ortam haline dönüşmesini ve doğa eğitiminin bu fırsatı sağlayacak biçimde düzenlenmesi gerektiğini belirtmiştir.

Doğa eğitiminin sadece bilişsel boyutlu olması, hedeflenen davranış değişikliğinin gerçekleşmesinde yetersiz kalacak olup, doğa sevgisi ve duyarlılığının değer olarak kazandırılması, bireyin davranışlarına yön vermesi eğitimin başarısını ortaya koyacaktır (Köşker, 2013). Herhangi bir şeyin değer olarak kazandırılması, küçük yaşlardan itibaren bireylerin düşüncelerinin dikkate alınması ve gerçekten uygun ise eyleme dönüştürülmesi ile ilişkilidir. Bu çalışma çocukların Salda Gölü hakkındaki görüşlerinin belirlenmesi, çocuklara göre göl ile ilgili sorunların tespiti ve bu sorunları kimlerin çözebileceğine olan inançları ve çocukların çözüme yapacakları katkılar hakkında farkındalık yaratması açısından önemlidir.

1.1. Araştırma Sorusu

Ortaokul beşinci sınıf öğrencilerinin çevreye ilişkin görüşleri ve çözüm önerileri nelerdir?

1.2. Amaç

Ortaokul beşinci sınıf öğrencilerinin çevre sorunlarına yönelik düşünceleri ve çözüm önerilerini belirlemek, spesifik olarak Salda Gölü'ne yönelik görüşlerini ve Salda Gölü ile ilgili sorunlara sağlayacakları katkılarını açık uçlu sorular yoluyla ortaya koymak bu çalışmanın amacını oluşturmaktadır. Araştırmada aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

1. Öğrencilerin "çevre sorunu" kavramına yükledikleri anlamlar nelerdir?
2. Öğrenciler yaşadıkları çevrede çevre sorunu olarak neleri görmektedirler?
3. Öğrencilere Salda Gölü neleri çağrıştırmaktadır?
4. Öğrenciler Salda Gölü'nün sorunları olarak neleri görmektedirler?
5. Öğrencilerin Salda Gölü ile ilgili sorunları kimin/kimlerin çözebileceğine ilişkin görüşleri nelerdir?
6. Öğrencilerin Salda Gölü'ne karşı sorumluluklarına yönelik düşünceleri nelerdir?

2. YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Modeli ve Grubu

Araştırmada nitel araştırma desenlerinden olgubilim kullanılmıştır. Nitel araştırma, gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırma türüdür. Olgubilim deseni, farkında olduğumuz ancak derinlemesine ve ayrıntılı bir anlayışa sahip olmadığımız olgulara odaklanmaktadır. Olgubilim

deseninde amaç, bireylerin bir olguya ilişkin yaşantılarını, algılarını ve bunlara yüklediği anlamları ortaya çıkarmaktır. Bunun için başlıca veri toplama aracı görüşmelerdir (Yıldırım ve Şimşek, 2013).

Öğretimde yakından uzağa ilkesi göz önünde bulundurularak, çocuklara küçük yaşlardan itibaren yakın çevrelerine duyarlılık kazandırılması, onlarda çevreyi koruma bilinci oluşmasına neden olacaktır. Cohen (1984) çalışmasında çocukların erken yaşlarda çevreye yönelik olumsuz tutumlar geliştirdiği takdirde ileriki yaşlarda da bu tutumu devam ettirme ihtimalinin büyük olduğunu belirtmiştir (akt. Özbebek Tunç, Akdemir Ömür ve Düren, 2012). Tüm bu nedenlerden dolayı çalışma, Yeşilova İlçe Merkezi'ne 4 km uzaklıkta bulunan Salda Gölü baz alınarak yapılmıştır.

Salda gölü tektonik kökenli bir göl olup, 185 m derinliği ile ülkemizin en derin gölleri arasındadır. Yüzölçümü 47 km² olan Salda Gölü'nün çevresinde doğal kumsallar mevcuttur ve gölden sonra kumsalları takiben ormanlar başlamaktadır. Salda Gölü ve çevresi 14/6/1989 tarihinde 1. derece Doğal Sit Alanı olarak tescil edilmiş ve koruma altına alınmış iken, bu karar Antalya Kültür ve Tabiat Varlıkları Kurulunun 28/7/1992 tarih ve 1501 sayılı yeni kararı ile tadil edilerek, Salda Gölü kıyısındaki bazı mahaller, 2. derece Doğal Sit Alanı olarak tescil edilmiştir (Burdur İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü). Araştırmanın çalışma grubunu, 2013–2014 öğretim yılında Burdur İli Yeşilova İlçe merkezindeki iki Salda Köyü'ndeki bir ortaokulda öğrenim gören beşinci sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Araştırmanın verileri bu ortaokullarda öğrenim gören 110 öğrenciden elde edilmiştir. Görüşleri alınan öğrenciler ile ilgili bilgiler Tablo 1 de verilmiştir.

Tablo 1

Öğrencilerin Okullara Göre Dağılımı

Okul	Öğrenci	
	n	%
Yeşilova Merkez Ortaokulu	85	77
Yeşilova İmam Hatip Ortaokulu	20	18
Salda Ortaokulu	5	5
Toplam	110	100

2.2. Veri Toplama Aracı ve Verilerin Analizi

Ortaokul beşinci sınıf öğrencilerinin çevreye ilişkin görüşlerini ve çözüm önerilerini belirlemek amacıyla araştırmacılar tarafından oluşturulan veri toplama aracı kullanılmıştır. Bu form daha önce araştırmacılar tarafından Burdur İl Merkezi'nde yapılan bir çalışmada kullanılmıştır (Yılmaz, Bedur ve Uysal, 2014). Geliştirilen veri toplama aracı yarı yapılandırılmış görüşme formu biçimindedir. Araştırmacılar tarafından; sosyal bilgiler eğitimi anabilim dalında öğretim üyesi olarak görev yapan ve çevre eğitimi konusunda çalışmalarını bulunan bir öğretim üyesi ve iki sınıf öğretmeni ile ön görüşme yapılarak sorunlar tespit edilmiştir. Daha sonra araştırmacıların kendi aralarında müzakereleri ile sorunlar tespit edilerek form oluşturulmuş, ön görüşme yapılan uzmanların görüşleri doğrultusunda forma son şekli verilmiştir. Veri toplama aracı ile öğrencilere altı açık uçlu soru yöneltilmiştir.

Öğrencilere;

1. “Çevre sorunu” sizin için ne anlam ifade ediyor?
2. Yaşadığınız çevrede çevre sorunu olarak gördüğün şeyler nelerdir?
3. Salda Gölü sizin için ne ifade ediyor?
4. Salda Gölü ile ilgili sorunlar nelerdir?
5. Salda Gölü ile ilgili sorunları kimin/kimlerin çözebileceğine inanıyorsun?
6. Salda Gölü için sen neler yapabilirsin?

soruları yöneltilmiştir.

Verilerin geçerliliğini sağlamak için; kullanılan sorular, toplanan veriler ve yapılan kodlamalar hakkında uzman görüşü alınmıştır. Araştırmada öğrencilerin ifadelerinden doğrudan alıntılar yapılmıştır. Güvenirliği sağlamak için ise, araştırmaya ait ham veriler ve bu veriler doğrultusunda ulaşılan sonuçlar ile yapılan yorumlar arasında kurulan ilişkilerin tutarlılığına ilişkin uzman onayına başvurulmuştur. Ayrıca araştırmaya ait verileri üç araştırmacı tarafından ayrı ayrı kodlanmıştır. Kodlayıcılar arasındaki güvenilirlik, Güvenirlik = Uzlaşma Sayısı/Uzlaşma + Uzlaşmama sayısı formülünden yararlanılarak (Tavşancıl ve Aslan, 2001) test edilmiş ve ,96 bulunmuştur.

Veriler bilgisayar ortamına öncelikli olarak, okulların isimlerine ait kodlar altında soru sırasına göre aktarılmıştır. Daha sonra sorular bazında okul kodları ile birlikte veri seti oluşturulmuştur. Bu veri seti nitel veri analiz yöntemlerinden betimsel analiz ve içerik analizi ile irdelenerek değerlendirilmiştir.

Araştırmada katılımcılar okullarına göre numaralar ile kodlanmıştır. Öğrencilerin ifadelerine yer verilirken bu kodlar kullanılmıştır. Kodlamalarda; A: Yeşilova Merkez Ortaokulu, B: Yeşilova İmam Hatip Ortaokulu ve C: Salda Ortaokulu’nu ifade etmektedir. Numaralar ise öğrencileri ifade etmekte olup, aynı numara farklı sorularda aynı öğrenciyi tanımlamaktadır. Öğrencilerin görüşleri kelime, cümle, paragraf analiz birimlerine ayrılarak incelenmiştir (Bogdan ve Biklen, 1998; Yıldırım ve Şimşek, 2013). Yapılan bu içerik analizi sonucunda; her bir soruya ilişkin başlıklar kategori (tema) olarak belirlenmiştir. Öğrencilerin görüşleri ile bulgular desteklenmiştir.

Öğrencilerin yanıtlarında bir temaya girecek şekilde ifadeler olduğu gibi bazı sorularda öğrencilerin yanıtlarında birden fazla temaya girecek şekilde ifadeler bulunmaktadır. Böyle durumlarda analizlerde elde edilen temalardaki frekans sayısı toplam katılımcı sayısından fazla olmuştur.

3. BULGULAR

3.1. Öğrencilere Göre “Çevre Sorunu”

Öğrencilerin “Çevre sorunu” kavramına ilişkin yükledikleri anlam analiz edilmiş, buna göre; “Kirlilik, Olumsuzluk ve Çevreye Zarar Verme, Çöp, Olumlu Düşünceler ve Doğa” olmak üzere beş tema oluşmuştur. Temalar, temalar altında yapılan kavramsal kodlamalar ve temaların kullanım sıklığı Tablo 2 de gösterilmiştir.

Tablo 2

“Çevre Sorunu” Kavramına Yüklenen Anlamlar

Temalar				
Kirlilik (f: 57)	Olumsuzluk ve Çevreye Zarar Verme (f: 22)	Çöp (f: 19)	Olumlu Düşünceler (f: 12)	Doğa (f: 2)
Çevre kirliliği Doğa kirliliği	Çevre sorunu Doğanın yok olması	Cam kırıkları Atık maddeler	Çevreyi koruma Temiz tutma	Ağaç

Öğrencilerin “Çevre sorunu” kavramı hakkındaki tanımlamaları incelendiğinde, çevre sorununu en fazla kirlilik teması (% 51) çerçevesinde anlamlandırdıkları görülmektedir. Çevre sorununu kirlilik teması altında tanımlayan öğrencilerin ifadelerinden örnekler şu şekildedir:

A-5: “Çevrenin kirliliği.”

A-49: “Doğanın kirlenmesi. Güzel çevremiz kirleniyor.”

A-75: “Etrafımdaki pis şeyler.”

B-2: “Çevre sorunu çevredeki insanların doğayı kirlenmesi veya çevremizin kirliliği ve pis olup bunun da insanlara ve hayvanlara zarar vermesidir.”

B-11: “Her yerin kirlenmesi.”

C-4: “Çevre kirliliğini ve düzensiz bir çevreyi ifade ediyor.”

Çevre sorununu olumsuzluk ve çevreye zarar verme teması altında tanımlayan öğrencilerin ifadelerinden örnekler şu şekildedir:

A-45: “Dünyanın git gide yok olmasını ifade ediyor.”

A-53: “Küresel ısınma kuraklık ve çevre kirliliği.”

B-5: “Doğanın “yok” olmasını ifade ediyor.”

Öğrenciler çevre sorunu kavramını çöp olarak ifade etmişlerdir. Çevre sorununu çöp teması altında tanımlayan öğrencilerin ifadelerinden örnekler şu şekildedir:

A-37: “Bir çöpü ya da bir atık maddeyi denize atmak.”

B-17: “Yerlere çöp atılması, pilleri yere atmamak, yağ atıklarını yere kovalara dökmek.”

C-2: “Çevredeki pis atıklar.”

Çevre sorununu olumlu düşüncelerle tanımlayan öğrencilerin ifadeleri şu şekildedir:

A-54: “Çevreyi korumamızı.”

B-14: “Havayı, doğayı, çevreyi temiz tutmayı anlatıyor.”

C-5: “Çevre sorununu önlemek. Çevreyi korumak.”

Çevre sorununu doğa teması altında tanımlayan öğrencilerin ifadelerinden örnekler şu şekildedir:

A-59: “Doğanın bazı ihtiyaçları olduğunu ifade ediyor.”

B-3: “Ağaç, fidan, çimen vb. anlam ifade ediyor.”

3.2. Öğrencilerin Yaşadıkları Çevrede Çevre Sorunu Olarak Düşündükleri

Öğrencilerin yaşadıkları çevrede çevre sorunu olarak düşündüklerine ilişkin ifadeler analiz edilmiş, buna göre; “Çöp, Kirlenme ve Doğal Sorunlar” olmak üzere üç tema oluşmuştur.

Temalar, temalar altında yapılan kavramsal kodlamalar ve temaların kullanım sıklığı Tablo 3 te verilmiştir.

Tablo 3

Öğrencilerin Yaşadıkları Çevrede Çevre Sorunu Olarak Düşündükleri

Temalar		
Çöp (f: 89)	Kirlenme (f: 27)	Doğal Sorunlar (f: 16)
Çöp atılması	Gürültü Çevre kirlenme Hava kirliliği	Yangın Aşırı avlanma

Öğrencilerin yaşadıkları çevrede çevre sorunu olarak düşündükleri incelendiğinde, büyük çoğunluğunun çöp (% 67) ifadesine yer verdiği görülmektedir. Bu ifadelerden bazıları şunlardır:

A-9: "Göle çöp atmak."

A-40: "Çevremde nereye baksam cam kırıkları ve çöpler görüyorum."

A-79: "Çöp ve sigara atıkları."

B-6: "Poşetler ve atıklar."

B-8: "Denizlere atılan çöpler veya çevreye atılan çöpler var."

C-2: "Çöpler, kağıtlar, camlar."

Öğrencilerin bir kısmı yaşadıkları çevrede kirlenmeyi bir çevre sorununu olarak düşünmektedirler. Bu öğrencilerin ifadelerinden örnekler şu şekildedir:

A-28: "Göl çok batık."

A-51: "Yerlere çöp atılması gölün pis olması."

B-15: "Okulun pis olması, Salda Gölü'nün pis olması, yolların pis olması, ormanın pis olması."

Öğrencilerin bazıları yaşadıkları çevrede çevre sorunu olarak doğal sorunları görmektedirler. Böyle düşünen öğrencilerin ifadelerinden örnekler şu şekildedir:

A-33: "Salda gölünün kuruması, hayvanların vurulması."

B-17: "Hayvanların vurulması sorumsuzca."

C-1: "Yangınlar."

3.3. Öğrencilere Salda Gölü'nün Çağıştırdıkları

Öğrencilerin Salda Gölü'nün onlara ne ifade ettiğine yönelik vermiş oldukları cevaplar analiz edilmiş, buna göre; "Doğal Güzellik, Eğlence, Kirlilik ve Suyun Çekilmesi-Bataklık" olmak üzere dört tema oluşmuştur. Temalar, temalar altında yapılan kavramsal kodlamalar ve temaların kullanım sıklığı Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4

Öğrencilere Salda Gölü'nün Çağrıştırdıkları

Temalar			
Doğal Güzellik (f: 70)	Eğlence (f: 34)	Kirlilik (f: 11)	Suyun Çekilmesi- Bataklık (f: 3)
Değerli-güzel bir göl Doğal	Turizm Çok güzel Piknik Yüzme Eğlenme Tatil	Çöpler	Derin Bataklık

Öğrencilere Salda Gölü'nün onlar için ne ifade ettiğine yönelik açıklamalarına bakıldığında, genellikle doğal güzellikleri (% 59) çağrıştırdığı görülmektedir. Öğrencilerin ifadelerinden bazıları şunlardır:

A-2: "Yeşilova'nın ünü sanı."

A-16: "Doğal güzellik."

A-43: "En derin ve en temiz gölü ifade eder."

B-5: "İlçemizin kendine ait özel bir doğal unsuru olmasını ifade ediyor."

B-15: "Çok güzel bir çevre. Her şey doğal."

C-4: "Yeşilliği ifade ediyor. Gölün güzelliğini."

Salda Gölü öğrencilerin yine büyük bir çoğunluğuna eğlenceyi çağrıştırmaktadır. Öğrencilerin ifadelerinden bazıları şöyledir:

A-57: "Güzel bir yer yüzülecek, dinlenmek için turistlerin geldiği bir yer."

B-1: "Herkesin yüzüp, gülüp, oyun oynadıkları yeri ifade ediyor."

C-5: "İnsanların yüzmesi ve ormanları ifade ediyor. Piknik yapılacağını ifade ediyor."

Öğrencilerin bir kısmına Salda Gölü kirliliği anımsatmaktadır. Bu öğrencilerin ifadelerinden örnekler şu şekildedir:

A-78: "Kirli bir göl."

B-17: "Piknik yapılan yerlerde çöp bırakıp gitmeleri."

C-3: "Salda Gölü'nün kirli olması. Kirli olursa hiç kimse yemek yemez."

Salda Gölü öğrencilerin çok az bir kısmında suyun çekilmesi-bataklık çağrışımı yapılmaktadır.

3.4. Öğrencilerin Salda Gölü İle İlgili Sorunlar Hakkındaki Düşünceleri

Öğrenciler Salda Gölü'nün sorunları ile ilgili olarak; "Atıklar-Çöp, Suyun Çekilmesi-Bataklık ve "Tehlike" olarak görüş belirtmişlerdir. Oluşan temalar, temalar altında yapılan kavramsal kodlamalar ve temaların kullanım sıklığı Tablo 5'te verilmiştir.

Tablo 5

Öğrencilerin Salda Gölü İle İlgili Sorunlar Hakkındaki Düşünceleri

Temalar		
Atıklar-Çöp (f: 95)	Suyun Çekilmesi- Bataklık (f: 15)	Tehlike (f: 8)
Bakımsızlık Şişelerin atılması Çöp atılması	Bataklık	Derin Can kaybı

Öğrencilerin Salda Gölü ile ilgili sorunlar hakkındaki ifadelerine bakıldığında, atıklar-çöp (% 81) ön plana çıkmaktadır. Öğrencilerin ifadelerinden bazıları şunlardır:

A-3: “Gölün içine pis şeyler atmaları.”

A-9: “Cam kırıklarının atılması.”

A-50: “Çöp atıyorlar gölün kenarında cam kırıkları var.”

A-62: “İçki şişelerini kırıp atmaları.”

C-2: “Gölün içine çöp atılması ve insanların piknik yaptıktan sonra çöplerini toplamamaları.”

B-12: “Her tarafta sigara ve şişe atıklarının yerlere atılması.”

C-1: “Görüntünün pis olması. Her yerin çöplerle dolu olması.”

Öğrencilerin bazıları Salda Gölü’nün sorunu olarak suyun çekilmesini ve bataklıkların oluşunu görmekte-dirler. Bu öğrencilerin ifadelerinden bazıları şunlardır:

A-2: “Bataklık bir yerde olması.”

A-81: “Bilinçsiz kullanıldığı için çekiliyor.”

Öğrencilerin bazıları Salda Gölü’nün sorunu olarak tehlikeli olmasını görmekte-dirler. Bu öğrencilerin ifadelerinden örnekler şu şekildedir:

A-38: “Derin olduğu için boğulma tehlikesi.”

A-76: “Can kaybının çok olması.”

B-19: “Bataklık olduğu için herkesi içine çekiyor.”

3.5. Öğrencilerin Salda Gölü İle İlgili Sorunları Kimin/Kimlerin Çözebileceğine İlişkin Görüşleri

Öğrencilerin Salda Gölü ile ilgili sorunları kimin/kimlerin çözebileceğine ilişkin görüşleri analiz edilmiş, buna göre; “Belediye, Sivil Toplum, Devlet” olmak üzere üç tema oluşmuştur. Temalar, temalar altında yapılan kavramsal kodlamalar ve temaların kullanım sıklığı Tablo 6’da gösterilmiştir.

Tablo 6

Öğrencilerin Salda Gölü İle İlgili Sorunları Kimin/Kimlerin Çözebileceğine İlişkin Görüşleri

Temalar		
Belediye (f: 58)	Sivil Toplum (f: 55)	Devlet (f: 27)
Belediye başkanı	Bütün insanlar Halk Biz	Kaymakam Vali Başbakan

Öğrenciler Salda Gölü ile ilgili sorunları büyük oranda belediyenin (% 41) ve sivil toplumun (% 39) çözebileceğini belirterek, yerel yönetimlere ve sivil toplum kuruluşlarına büyük bir sorumluluk yüklemişlerdir. Öğrenciler devlet olarak ifade edilen merkezi yönetimlerin etkisinin daha az olacağını düşünmektedirler.

3.6. Öğrencilerin Salda Gölü'ne Karşı Sorumluluklarına Yönelik Düşünceleri

Öğrencilerin Salda Gölü'ne karşı sorumluluklarına yönelik düşünceleri analiz edilmiş, buna göre; "Kirlenmeyi Engelleme, Koruma ve Hiçbir şey" olmak üzere üç tema oluşmuştur. Temalar, temalar altında yapılan kavramsal kodlamalar ve temaların kullanım sıklığı Tablo 7'de gösterilmiştir.

Tablo 7

Öğrencilerin Salda Gölü'ne Karşı Sorumluluklarına Yönelik Düşünceleri

Temalar		
Kirlenmeyi Engelleme (f: 70)	Koruma (f: 56)	Hiçbir şey (f: 2)
Çöp atmam Temiz tutarım Temizlerim	Suyu bilinçli kullanma Uyarma Bilinçlendirme	Hiçbir şey

Öğrencilerin Salda Gölü'ne karşı sorumluluklarına yönelik düşünceleri incelendiğinde, büyük bir kısmı kirlenmeyi engellemeleri (% 55) gerektiğini belirtmişlerdir. Bu ifadelerden bazıları şunlardır:

A-4: "Yerlere çöp atmayız yani doğayı kirliletmem."

A-19: "Salda gölünü temiz tutabilirim."

A-70: "Gölün kenarlarındaki pislikleri temizlerim."

A-62: "Etrafta gördüğüm cam kırıkları veya çöpleri toplayabilirim."

B-6: "Yere çöp atmam, yerdeki çöpleri çöp kutusuna atarım."

C-2: "Etraftaki pis atıkları toplarım."

Öğrencilerin bazıları Salda Gölü'ne karşı sorumlulukları olarak gölü korumaları, halkı uymaları ve bilinçlendirmeleri gerektiğini düşünmektedirler. Bu öğrencilerin ifadelerinden örnekler şu şekildedir:

A-14:” *Çöp atanları uyarırım.*”

A-61:” *Çöp kovaları koyup, çöp atanları uyarırım.*”

B-1:” *Herkesi uyarıp oradaki çöpleri toplayabiliriz.*”

B17:” *Ben oraya atık atmam, atanları uyarırım ve elimden geleni yaparım.*”

Öğrencilerin az bir kısmı ise Salda Gölü’ne karşı sorumluluklarına yönelik hiçbir düşüncelerinin olmadığını belirtmişlerdir.

4. TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu araştırmada ortaokul beşinci sınıf öğrencilerinin çevreye ilişkin görüşleri ve çözüm önerilerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu doğrultuda ortaokul beşinci sınıf öğrencilerinin görüşleri incelenmiştir. Araştırmadan elde edilen sonuçlar şu şekilde özetlenebilir;

Araştırmada öğrencilerin çevre sorununa yükledikleri anlamlarla ilgili olarak elde edilen bulgulara göre; araştırmaya katılan ortaokul beşinci sınıf öğrencilerinin büyük bir kısmının “çevre sorunu” kavramına kirlilik anlamı yükledikleri görülmüştür. Daha sonra sırasıyla olumsuzluk ve çevreye zarar verme, çöp, olumlu düşünceler, doğa olarak anlamlandırdıkları görülmektedir. Öğrencilerin kirlilik ifadesine çok yer vermelerinin nedeni, öğrencilerin yakın çevrelerinde kirlilik ile çok karşılaştıkları ve bu durumun öğrencileri etkilediği şeklinde yorumlanabilir. Yılmaz, Bedur ve Uysal (2014) Burdur Gölü ile ilgili yaptıkları araştırmada öğrencilerin kirliliği çevre sorunu olarak anlamlandırdıklarını belirtmişlerdir. Öğrencilerin doğrudan karşılaştıkları sorunları dikkate aldıkları söylenebilir.

Araştırmaya katılan öğrenciler yaşadıkları çevrede çevre sorunu olarak ne düşündükleri konusunda en çok çöp, daha sonra kirlenme ve son olarak doğal sorunlara yer vermişlerdir. Alan yazın incelendiğinde Yalçınkaya ve Çelikbaş’ın (2013) yaptıkları çalışmada da benzer bulgulara rastlanmış; kirliliğin en önemli sorun olarak belirtildiği görülmüştür. Özata Yücel ve Özkan (2014), Fen Bilimleri öğretmen adaylarının çevre algılarını belirlemek amacıyla yaptıkları çalışmada “çevre” anahtar kavram olarak öğrencilere verilmiş ve öğrencilerin bu anahtar kavramla cümleler kurmaları istenmiştir. Sonuç olarak öğrencilerin; kirlilik ve çöp gibi yanıtları sıkça verdikleri, öğrencilerin zihinlerinde çevre ile çevre sorunlarını ilişkilendirdikleri belirtilmiştir. Bu soruda öğrenciler yakın çevrelerindeki Salda Gölü’ne yönelik olarak herhangi bir sorunu dile getirmemişlerdir. Bu durum öğrencilere göre gölde çevre sorunu olmadığı veya öğrencilerin yakın çevrelerine duyarsızlığı ile ifade edilebilir. Uluçınar Sağır, Aslan ve Cansaran (2008) yaptıkları çalışmada öğrencilerin büyük bir bölümünün çevre ile ilgili eğitim almalarına rağmen, çevre ile ilgili etkinliklere katılımlarının çok düşük seviyede olduğunu belirtmişlerdir. Ayrıca aynı çalışmada öğrencilerin yaşadığı yerdeki çevre sorunlarını tanıma ve buradaki çevre sorunlarına çözüm getirme konusunda çok düşük oranda kaldıkları belirtilmektedir. Bu sonuçlar yapılan çalışmadan elde edilen bulguları destekler niteliktedir. Öğrencilere doğa deneyimi ile çevre eğitimi yapılabileceği ve bu eğitimler sırasında yakın çevrelerini daha iyi tanıma imkânı bulabilecekleri söylenebilir. Buna paralel olarak Vaske ve Kobrin (2001) yaptıkları çalışmada doğayla kurulan uzun süreli temasın çocukların çevresel bilgi ve algılarının şekillenmesini olumlu yönde etkilediğini belirtmişlerdir (akt. Özdemir, 2010). Ayrıca Farmer, Knapp ve Benton (2007) çalışmalarında dördüncü sınıf öğrencilerinin bir yıl doğa deneyimine dayalı çalışmadan sonra çevreye ilişkin olumlu bir tutum geliştirdiklerini belirlemişlerdir. Sonuç olarak öğrencilere doğayla etkileşim halinde çevre eğitimi verilmesinin faydalı olacağı söylenebilir. Öğrencilerin Salda Gölü’nün kendilerine neler çağrıştırdıkları ile ilgili olarak verilen

cevapları incelendiğinde; Salda Gölü'nün öğrencilerde en çok doğal güzelliği, ikinci olarak eğlenceyi, üçüncü olarak kirliliği ve son olarak suyun çekilmesini-bataklığı çağrıştırdığı görülmüştür. Demirkaya (2005) tarafından yapılan çalışmada Burdur Eğitim Fakültesi'nde öğrenimlerini sürdüren öğrencilerin Burdur Gölü'nü algılama biçimlerine yönelik tanımlama kategorilerinde kirlilik, doğal güzellik ve gölün yok olması kavramları görülmektedir. Ayrıca Yılmaz, Bedur ve Uysal (2014) çalışmalarında Burdur Gölü'nün öğrencilerde doğal güzellik, kirlilik ve suyun çekilmesi-bataklık oluşmasını çağrıştırdığını belirtmişlerdir. Buna durum öğrencilerin gölden etkilenme biçimlerinin zihinlerinde yer ettiği şeklinde yorumlanabilir.

Öğrencilerin Salda Gölü ile ilgili sorunlar hakkındaki görüşleri incelendiğinde; göl ile ilgili sorun olarak çok büyük bir kısmının atıklar-çöp unsurlarını belirttikleri, az bir kısmının ise suyun çekilmesi-bataklık ve tehlike unsurlarını ifade ettikleri görülmüştür. Öğrencilerin gölün çevresindeki bakımsızlık ve kirlilikten etkilendikleri söylenebilir. Ayrıca çok derin göllerden biri olan Salda Gölü'nde can kayıplarının yaşanması öğrenciler tarafından gölle ilgili bir sorun olarak belirtilmiştir.

Öğrencilerin Salda Gölü ile ilgili sorunları kimin/kimlerin çözebileceğine ilişkin görüşleri incelendiğinde; birinci sırada belediye, ikinci sırada sivil toplum ve son sırada devlet olarak ifade edilen merkezi yönetimleri belirttikleri görülmüştür. Bu sonuçtan sorunun çözümünde öğrencilerin özellikle yerel yönetimlerin etkili olabileceğini düşündüklerinin yansıması, sorunun çözümü ile ilgili olarak sivil toplum kuruluşlarına güven duydukları görülmektedirler. Öğrencilerin sorunlar karşısında bir otoriteye güven duyma eğiliminde oldukları belirtilebilir.

Öğrencilerin Salda Gölü'ne karşı sorumluluklarına yönelik düşüncelerine bakıldığında; en çok kirlenmeyi engellemeyi düşündükleri, ikinci sırada gölü koruma düşüncesinde oldukları görülmektedir. Buradan öğrencilerin çevreyi korumaya duyarlı oldukları sonucuna ulaşılabilir.

Araştırmanın sonuçlarına bakılarak şu öneriler sıralanabilir;

- Öğrencilere “çevre sorunu” kavramının yakın çevreleri ile ilişkilendirilerek anlatılması daha faydalı olabilir.
- Ders planlarının yakın çevreden örneklerle hazırlanarak yerleştirilmesi, öğrencilerin çevrelerindeki sorunları fark edebilmelerine katkı sağlayabilir.
- Çevre eğitiminde gezi, gözlem ve incelemelere yer verilmesi kalıcı öğrenme açısından yararlı olabilir.
- Öğrencilere çevre soruları ile ilgili yerinde çalışmaların yaptırılması, öğrencilerin kalıcı öğrenmelerine katkı sağlayabilir.
- Öğrencilere çevre ile ilgili çalışma yapan kurumların, sivil toplum örgütlerinin tanıtılması, öğrencilerinin çalışmalara katılmalarının teşvik edilmesi faydalı olabilir.
- Öğrencilerin çevre konusunda daha derinlemesine bilgiler edinmesi için projeler geliştirilmesi ve bu projelerde öğrencilerin sorumluluk almalarının sağlanması yararlı olabilir.

5. KAYNAKÇA

Atasoy E. ve Ertürk H. (2008). İlköğretim öğrencilerinin çevresel tutum ve çevre bilgisi üzerine bir alan araştırması. *Erzincan Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10(1), 105-122.

- Bogdan, R. C., & Biklen, S. K. (1998). *Qualitative research for education an introduction to theory and methods* (3rd ed.). Allyn and Bacon.
- Burdur İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü. (2014). Salda Gölü, <http://www.burdurkulturturizm.gov.tr/TR,70151/goller.html> Erişim Tarihi: 01.05.2014.
- Demirkaya, H. (2005, Kasım). *Burdur Eğitim Fakültesi öğrencilerinin Burdur Gölü'nü algılama biçimleri ve Burdur Gölü'ne yönelik düşüncelerinin değerlendirilmesi*. 1. Burdur Sempozyumu'nda sunulan sözlü bildiri, Burdur.
- Demirkaya, H. (2006). Çevre eğitiminin Türkiye'deki coğrafya programları içerisindeki yeri ve çevre eğitimine yönelik yeni yaklaşımlar. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 16(1), 207-222.
- Deniş, H., ve Genç, H. (2007). Çevre bilimi dersi alan ve almayan sınıf öğretmenliği öğrencilerinin çevreye ilişkin tutumları ve çevre bilimi dersindeki başarılarının karşılaştırılması. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13(2), 20-26.
- Farmer, J., Knapp, D., & Benton, G. M. (2007). An elementary school environmental education field trip: Long-term effects on ecological and environmental knowledge and attitude development. *The Journal of Environmental Education*, 38(3), 33-42.
- Karadağ, A., ve Turut, H. (2013) Üniversite öğrencilerinin kentsel çevre algısı üzerine bir araştırma: İzmir İli örneği. *Coğrafi Bilimler Dergisi*, 11(1), 31-51.
- Karataş, A., ve Aslan, G. (2012). İlköğretim öğrencilerine çevre bilincinin kazandırılmasında çevre eğitiminin rolü: Ekoloji temelli yaz kampı projesi örneği. *Zeitschrift für die Welt der Türken / Journal of World of Turks*, 4(2), 259-276.
- Köşker, N. (2013). İlkokul öğrencileri ve sınıf öğretmeni adaylarının doğaya ilişkin algıları ve sorumluluklarına yönelik düşünceleri. *Turkish Studies-International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 8(3), 341-355.
- Özata Yücel, E. ve Özkan, M. (2014, Eylül). *Fen bilimleri öğretmen adaylarının çevre algılarının kelime ilişkilendirme aracılığıyla belirlenmesi*. 23. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı'nda sunulan sözlü bildiri, Kocaeli.
- Özbebek Tunç, A., Akdemir Ömür, G. ve Düren, A. Z. (2012). Çevresel farkındalık. İstanbul Üniversitesi *Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, 47, 227-246.
- Özdemir, O. (2010). Doğa deneyimine dayalı çevre eğitiminin ilköğretim öğrencilerinin çevrelerine yönelik algı ve davranışlarına etkisi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 27, 125-138.
- Şahin, N. F., Cerrah, L., Saka, A. ve Şahin, B. (2004). Yükseköğretimde öğrenci merkezli çevre eğitimi dersine yönelik bir uygulama. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 24 (3), 113-128.
- Tavşancıl, E. ve Aslan, E. (2001). *Sözel, yazılı ve diğer materyaller için içerik analizi ve uygulama örnekleri*. İstanbul: Epsilon Yayınları.
- Turan, T. ve Bayhan, Y. K., (2009). Avrupa Birliği ve Türkiye'de su kaynaklarının korunması politikalarının karşılaştırılması. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 13(2), 331-340.
- Uluçınar Sağır, Ş., Aslan, O. ve Cansaran, A. (2008) The examination of elementary school students' environmental knowledge and environmental attitudes with respect to the different variables. *Elementary Education Online*, 7(2), 496-511.
- Yalçınkaya T. ve Çelikbaş A. (2013, Haziran). Çocukların çevre sorunlarını çözme yaklaşımları. 3. International Geography Symposium (GEOMED), Antalya.

- Yavuzer, Y. (2013). Gestalt kuramı bilgiyi işleme kuramı. B. Gündüz ve B. Çapri (Ed.), *Eğitim psikolojisi* içinde (s. 283-310). Adana: Karahan Kitabevi.
- Yıldırım, A., ve Şimşek H. (2013). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. (9. bs.). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yılmaz, O., Bedur, S. ve Uysal, R. (2014). Children's environmental perceptions and solutions. *European Journal of Research on Education*, 2(2), 55-63. (doi: 10.15527/ejre.201426248).